

Föreningen Islandssamlarna
c/o Per Hanner
Wittstocksgatan 2
115 24 STOCKHOLM

Rapport oktober 1983 (65)

Hej i Höstvädret!

Vi brukar försöka få ut vår första höstrapport i september månad, men denna gång lyckades det inte, beroende på att Er redaktör (= sekreteraren) legat sjuk en tid. Åter på bättringsvägen, har jag emellertid nu lyckats knäpa ihop en rapport, och jag hoppas alla skall finna något läsvärt i den.

Vår högt värderade hedersledamot Sir Athelstan Caröe fyllde 80 år i början av denna månad, och föreningen uppvaktade postogramledes. Vi glädjer oss mycket över att Sir Athelstan, som framgår av våra ofta återkommande brevkontakter med honom, icke låtit åldern i minsta mån tära på vitaliteten och att hans stora intresse för vår förening och vad vi tar upp i rapporterna är oförändrat stort. Se själv i denna rapport vad han bidragit med!

Vårens auktion blev, som vi angav redan i förra rapporten, tyvärr icke så lyckad. Omsättningen blev bara c. 17 tkr, se vidare resultatlistan som medföljer denna rapport, och auktionen gick med en förlust på nästan 2.000 kr. Styrelsen har därför beslutat att tills vidare vänta litet med att ordna en ny auktion. I stället skall vi pröva med att ordna en offert med fasta priser, till vilken Ni medlemmar inbjuds att skicka in material, se notis på nästa sida. En sådan offert hade ju Göteborgs-klubben härom året, vid sidan av en auktion. Vi hoppas detta skall slå väl ut, men dess framgång beror ju på Er som inlämnare.

Både i Stockholm och Göteborg tycker vi det skulle vara roligt att se litet flera av våra medlemmar på sammanträdena. Vi gör faktiskt ganska stora ansträngningar för att få dessa möten givande - ordnar kåserier, visningar och annan underhållning. Det finns faktiskt medlemmar i dessa städer och deras omgivning, som sedan de gått in i vår förening inte en enda gång provat att gå på ett möte. Och ändå är dessa så trevliga och lärorika, och Du kan få råd och hjälp med Din samling. Så gör ett försök, kom till ett av våra möten - Du kanske sedan går på dem alla. Alla möten står givetvis också öppna för besökande medlemmar från andra håll i landet och världen - sådana gäster välkomnar vi hjärtligt.

Ett visst möte i Stockholm vill jag särskilt rekommendera. Den 6 december får vi besök av den store experten på Grönland, Torben Hjørne, som kommer upp från Danmark. Han skall berätta om postgången till Grönland och Färöarna (och kanske också Island) under andra världskriget men är säkert också beredd att besvara varje slag av frågor, som våra samlare av Grönland kan ställa till honom. Alltså ett unikt tillfälle, särskilt för alla Grönlandssamlare, och ett spännande föredragsämne för oss alla.

Nästa rapport kommer troligen först i januari, eftersom vi då kan spara porto genom att samtidigt sända offertlistan. Till dess - de bästa hälsningar från

Sekreteraren

Sammanträden
under den
närmaste
tiden

Stockholm. Lokal Tony Bjellefars' kontor, Drottninggatan 56, 4 tr.
Tid kl. 19.30.

Tisdagen den 8 november: Bernhard Beskow visar diverse trevliga
och speciella saker

Tisdagen den 6 december: vi besöks av Torben Hjørne (se inled-
ningen ovan)

Torsdagen den 19 januari: program ännu ej bestämt.

Göteborg. Lokal Svenska Sjömanskyrkan, Drottninggatan 17-19.
Tid kl. 19.30 den andra och fjärde onsdagen i månaden.
Betr. program, se annons i Göteborgs-Posten söndagen före
mötesdagen.

Inlämning till
Föreningens
Vinteroffert

Som framgår av inledningen till denna rapport ersätter vi denna gång auktionen med en Vinteroffert med fasta priser. Erfarenheten är att många personer hellre köper från en sådan lista, om priserna är vettiga, än lämnar bud på en auktion, där utfallet alltid måste bli litet chansartat.

Du inbjuds härmed att insända material till denna offert. Det går till enligt samma regler som vid våra auktioner men i stället för ett minimipris anger Du ett fast pris. Blir objektet sålt, får Du 90 % av detta, ty föreningens provision blir som vanligt bara 10 %. (Dessutom får inlämnare svara för returporto för insända objekt.) Detta fasta pris bör vara realistiskt, dvs. inte högre än vad Du kan räkna med att andra medlemmar vill köpa objektet för. Objekt bör ligga i ett prisläge från 50 kr och uppåt.

Insända objekt måste vara åtföljda av en lista med kort beskrivning av objektet (inkl. postfriskt eller ej, när det gäller ostämplat) och uppgift om priset. Tanken är att de flesta objekten skall avbildas i offertlistan, men mycket stora objekt (t.ex. brev eller en serie 4-block) får troligen inte plats. I sådana fall, skicka helst, om Du kan, med några foto- eller xeroxkopior, som kan till-sändas spekulanter på objektet.

Offerten iordningställs av vår ordförande, Bernhard Beskow. Sänd alltså objekten till honom, adress Lillpälßen, Ösby, S-180 40 BROTTBY. De måste vara honom till handa senast den 15 december. Bernhard är allsmäktig när det gäller att avgöra vad som skall komma med i offerten och kan alltså utesluta objekt som han tycker är för högt prissatta och i övrigt gallra, t.ex. om alltför många likadana objekt kommer in. (Är Du mycket angelägen att snabbast möjligt få tillbaka objekt, som ej kommer in i offerten, ange detta på Din lista. Du får givetvis betala portot för sådan retur.)

Vi har ingenting emot om det skulle bli en riktigt stor och fin offert, till glädje för både inlämnare och köpare, så kom an bara, Du inlämnare!

Offerten beräknas bli utsänd i januari.

Varianter och
"avarter"

När vi som bilaga till rapport 53 sände ut Leif Fuglsigs artikel om "Avarter av märkena i serien Två Kungar" betonade vi att vi översatt ordet "varianter", som använts i rubriken på originalartikeln på danska, med "avarter" och detta av det skälet att en grupp framstående svenska filatelister vid ett symposium enats om att beteckna "bestående avvikelser" med ordet "avarter" på svenska.

För ordningens skull skall vi nu anmäla, att det inte dröjt ett år, förrän det blivit en oart att använda "avart" i den nämnda bemärkelsen. Det har bildats en ny svensk filatelistförening, kallad

Variantsamlarna, och denna startade med att helt förkasta ordet "avart" för den typ av företeelser som Leif Fuglsig skrev om. Den nya föreningen vill endast använda ordet "varianter" och underindela dessa i "bestående varianter" och "tillfälliga varianter". På modernaste filatelistsvenska skulle alltså Leif Fuglsigs artikel behållit ordet "varianter" i rubriken.

Uppriktigt sagt verkar den senast framkomna terminologin bra och naturlig, och vi kommer att använda den i dessa rapporter.

"Brittisk
fältpost
i Norden"

I rapport 53 erbjöd vi oss att för de medlemmar, som så önskade, anskaffa en nyligen utkommen bok om den brittiska fältposten i de nordiska länderna (Danmark, Färöarna, Island och Norge): David Cornelius, Brittisk fältpost i Norden/British FPOs in Scandinavia. Denna bok är tvåspråkig (danska/engelska).

Vi råkade ta hem ett exemplar mer av denna intressanta bok än som beställdes. Är Du intresserad att förvärva det, skriv till sekreteraren (Hanner). Priset är 55 sv. kr. Boken går till den som först anmäler sig.

Nytrycken av
Grönlands
paketmärken

I förra rapporten berättade vi om dessa nytryck och angav t.o.m. adress i Danmark, från vilken de kunde rekvireras. Senare har det visat sig att nytrycken hann bli slutsålda redan innan vår rapport sändes ut. Vi beklagar om någon därigenom gjort sig besvär i onödan.

I filatelistpressen har det talats om skandal i samband med denna försäljning av nytryck. En orimligt stor del av upplagan tycks nämligen ha gått till frimärkshandlare i stället för att hållas tillgänglig för samlarna direkt.

Ny bok om
aerogram

Om man vill samla Islands aerogram, kan man ganska snabbt få ihop en fullständig samling om man nöjer sig med de 5 emissioner, som upptas i Facits lista över Islands helsaker. Dessa fem är de som hade valörmärken påtryckta och som var i bruk från 1949 till 1962, då det sista slutsåldes. Men det finns också senare aerogram, sålda färdigfrankerade av postverket antingen med påsatt frimärke eller med påtryck av postverkets frankeringsmaskiner.

En del om detta beskrevs av S. Ringström i hans bok om Danmarks och Islands helsaker, utgiven 1968 och välkänd av alla samlare av isländska helsaker. Men betydligt mera om saken finns att läsa i det intressanta kapitlet om "Islands aerogram" i en nyutkommen bok, "Nordens aerogram" av Ulla Lindberg. Där finns också en del tidigare ej beskrivna varianter nämnda, och posttaxan för aerogram för hela tiden från 1949 till 1982 finns återgiven.

Boken finns i en del frimärksaffärer eller kan beställas från (svenska) Filatelistförbundets Förlags AB, Vasavägen 86, 181 41 LIDINGÖ genom insättning på dess postgiro 35 17 00-0. Priset är då, inkl. frakt, för SFF-medlemmar 39:- kr, för andra 65:- kr.

(Vi observerar, att Facit synes ha fel utgivningsår - 1958 - för aerogram nr 5. Både Ringström och Lindberg anger 1957.)

Nyaste fri-
märkena från
Island

Sedan vi senast (i rapport 53) redovisade nyutkomna märken från Island har ett antal ytterligare frimärken emitterats.

Facit nr	Utg.- dag	Valör (aurar)	Motiv etc.
635	5/5	500	Europamärken: Utnyttjandet av jordvärme-
636	"	550	energin
637	8/6	1100	Fiskerinäringen: trålare
638	"	1300	" : fisken tas ombord
639	8/6	1500	Skaftåutbrottet 1783
640	8/9	1200	Sport: skidåkning
641	"	1400	" : "jogging"
642	8/9	3000	Världskommunikationsåret: abstrakt bild
643	6/10	800	Nordia 84: block nr 2,
644	"	1200	se nedan

Av dessa märken är nr 637 och 638 tryckta av franska postverkets tryckeri och hamnar alltså i datumfyrblocklistan (se längre fram).

På Europa-märkena visas i en något symbolisk framställning hur underjordiska källor av varmvatten eller ånga tappas till jorden. Märket på 5 kr vill visa hur denna energi tillgodogörs för elkraftframställning och uppvärmning, medan märket i valören 5.50 avses visa husuppvärmning.

Skaftåutbrottet - Skaftåreldar, som det står på märket - var ett av de största vulkanutbrotten i historien. Det började den 8 juni 1783 och pågick i hela 8 månader, under vilken tid lavan flödade från vulkanområdet Laki (på sydlandet närmast väster om Vatnajökull) i flera strömmar, så att den spred sig och till slut hade täckt över 565 km². Askregnet från detta enorma utbrott spriddes över större delen av Island och förstörde vegetationen. De närmaste åren därefter betecknas som landets värsta nödår. Det har beräknats att landets innevånare då reducerades med 9.000 personer - mellan 20 och 30 % av hela befolkningen. - Märket återger en målning av Finnur Jónsson föreställande Laki-kratrarna.

Den "abstrakta" bilden på högvalören nr 642 ger närmast intryck av att bygga på konturerna av ett fyrmotorigt jetplan. Krusidullen på märkets högra del är symbolen för världskommunikationsåret.

Andra "Nordia 84"-blocket liknar mycket det första. Blocket säljs för 30 kr, men frankeringsvärdet av de två märkena är som synes ovan bara 20 kr. Blocket kommer att säljas endast till 31 december i år. Liksom block nr 1 har nr 2 som motiv på märkena i blocket två gamla sigill, på 8 kr-märket biskop Magnús Eyjólfssons och på 12 kr-märket biskop Ögmundur Pálssons sigill. Ögmundur var biskop i Skálholt 1521-1541 och därmed den siste katolske biskopen där. Han var alltså samtida med den mera berömde Jón Arason (Facit 307-308), som var siste katolske biskop i Hólar.

Det fortsätter att förvåna, att så många nya högvalörer anses behövliga, särskilt som det tydligen just nu inte finns ett frimärke i den valör, 6.50 kr, som svarar mot enkelt brevporto inom landet och Norden enligt den från 1 september gällande posttaxan.

Isländska kronan noteras f.n. i 0,28 sv.kr. Den nya regeringen i Island uppges försöka tackla den enorma inflationen genom att bl.a. avskaffa några av de indexbindningar, som tidigare lett till en ständig prisskrub, och genom allmän svångrempolitik.

Ny "frankeringsetikett"

En frankeringsautomat för allmänheten har tagits i bruk vid huvudpostkontoret i Reykjavík den 29 juni 1983. Den producerar en vit etikett av "frankostämplingstyp", 40 mm bred och knappt 33 mm hög. Texten är i röd färg med överst ordet ÍSLAND och underst PÓSTUR 01. Häremellan anges valören. De FDC vi sett har haft valören 5 kr, vilket anges som 0500 mellan två posthorn. Vi vore tacksamma för mera uppgifter från Reykjavík om maskinens funktion och omställbarhet för olika valörer.

I tidskriften "News from Iceland", augustinumret, har vi hittat följande notis (här översatt):

"En ny 'frankeringsremsemaskin' sattes i drift vid Reykjavíks huvudpostkontor under juni. Eftersom den skall användas av allmänheten har på en skylt angivits att varje användare får begagna den i högst 5 minuter. Detta struntade ett holländskt par i, då de infann sig på första dagen med påsar fyllda med mynt för 20.000 kr och upptog maskinen hela dagen medan de stoppade i mynt i ren Las Vegas-stil, tydligen i förhoppning att skaffa sig ett monopol på förstadagsanvändning av dessa etiketter. Samma par rapporteras tidigare ha gjort motsvarande (o)tjänst i Portugal, Österrike, Tyskland, Norge och Finland."

Nyheter för datumfyrblock-samlarna

Våra trogna rapportörer Sveinbjörn Blöndal, Folmer Østergaard och Engel Angberg har som vanligt försett oss med litet nyheter på detta område.

a)

Hittills kända datum på de i år nyutkomna märkena med tryckdatum är:

Facit nr	Valör aurar	Datum
637	1100	6.4.83, 7.4.83, 8.4.83, 11.4.83, 12.4.83
638	1300	24.2.83, 25.2.83, 28.2.83, 1.3.83

b)

Sveinbjörn Blöndal rapporterar att en tredje tryckupplaga har kommit av 50 aur gärdsmyg, Facit 604. Hittills kända datum på denna är 20.7.83, 21.7.83 och 22.7.83. Av detta märke finns det alltså nu ett första tryck från juni 1981, ett andra tryck från oktober/november 1982 och så detta nya tryck 1983.

Första upplagan har a-nyans (brunnröd) och andra upplagan b-nyans (mera rent brun). Engel Angberg, som har ett säkert öga för nyanser, anger att den tredje upplagan har samma nyans som den andra, alltså b.

c)

I rapport 51 lämnade Folmer Østergaard förklaringar på de beteckningar, t.ex. TD3-11, som man också återfinner i marginalen på dessa i Frankrike tryckta ark. Det sista talet (11 i exemplet) anger numret på maskinen i franska postens tryckeri. Siffran 3 anger tre ark per cylinder. Nu har Folmer också fått reda på vad som menas med TD. Det är en förkortning för det franska ordet taille-douce. Och vad betyder nu det i sin tur? Folmer översätter det med "stålstick", sekreterarens gamla fransk-svenska lexikon med "kopparstick" och Frimärkets bok från 1957 med "djuptryck". Vi stannar väl för det sistnämnda, som synes täcka de båda andra alternativen.

Efterlysning
av bild av
vissa kron-
stämplar

Vår medlem Eysteinn Hallgrímsson, adress Grímshúsum, Adalvík, IS-641 Húsavík, som med sina kamrater i Frimärksklubben Askja arbetar med en lokal stämpelhandbok för Sudur-þingeyjarsýsla, ber oss efterlysa bra bilder av kronstämplarna FLATEY, GRÝTUBAKKI, HÁLS, REYKJAHLLÍÐ och LJÓSAVATN. Vi gör det gärna (utan hänsyn till konkurrensen med vår egen stämpelhandbok under arbete). Kan Du hjälpa Eysteinn, sänd honom den bild eller de bilder Du har.

Avstämplingen
av de isländ-
ska skilding-
märkena
(Sir Athelstan
Caröe)

I förra rapporten hade vi ett intressant och provokativt inlägg av Walther Fenger om användningen av de danska stämplarna av 1870 i R-vík - datumstämpeln, som Facit kallar typ A, samt 236-stämpeln - på märken fr.o.m. 1873, alltså främst på de isländska skildingmärkena. Fenger ville beteckna användandet av de ursprungligen danska stämplarna på de isländska frimärkena som klart felaktigt och stämpel B (Facits beteckning) som det enda legala avstämplingsmedlet på isländska skildingmärken. Skildingar och aurar med A-stämpel eller 236 borde anses som felaktiga och mindre värda än de riktigt (med B) stämpelade, menade Fenger.

Vi uppmanade experterna på den isländska posthistorien att komma in med sina synpunkter på denna fråga. Vi har tills vidare fått svar från en av dessa experter, nämligen vår alltid lika intresserade hedersledamot Sir Athelstan Caröe, som gör följande inlägg (översatt):

"Jag skall börja med att citera några ställen i min bok Icelandic Posts 1776-1919:

- 1) s. 34 (avser 1870): Reykjavík fick förutom 236-stämpeln en cirkulär (22 mm) namn- och datumstämpel av dåvarande dansk typ avsedd att i enlighet med dansk praxis påsättas kuvertet i nedre vänstra hörnet..... Den användes inte för att makulera de danska frimärkena. Dessa makulerades med 236.
- 2) s. 43 (avser 1873): Alla 15 postafgreidslorna och postkontoret i Reykjavík tilldelades en cirkulär (22 mm) namn- och datumstämpel utan årtal, nu med både bokstäver och siffror i antikva. Med dessa skulle frimärkena avstämplas.

Detta visar olikheten mellan dansk och isländsk praxis. Om denna olikhet kan man också läsa i Jónsbók (One Hundred Years of Icelandic Stamps) på s. 55-57, där också motivet för att frångå den danska ordningen med två olika stämplat är berört.

På s. 55 i Jónsbók synes det också vara klart angivet att de nya isländska stämplarna utsändes till postanstalterna i god tid före årsskiftet 1872/73. Detta utesluter den möjlighet som antytts av Fenger, att en viss avstämpling med A eller 236 på isländska märken skulle kunnat bero på att R-vík icke fått sin B-stämpel i tid till 1 jan. 1873.

Det är helt klart att danskarna aldrig återfordrade sina stämplat från Island. Min egen uppfattning - som syns mig bekräftad av de fåtaliga kuverten från skildingperioden med A- eller 236-makuleringar - är att postpersonalen i R-vík (och kom ihåg att postmästaren Óli Finsen haft hand om R-víks post från 1870 och nu fortsatte under ny huvudman från 1873) helt enkelt betraktade de två danska stämplarna som "några extra stämplat". Finsen var tillräckligt invand i dansk praxis för att fortsätta (eller åtminstone tillåta) användningen av 236 t.o.m. på aurarmärkena, dock icke så länge (jag tror denna användning slutade tidigare än som ibland antagits).

Postverkets cirkulär i slutet av 1872 till de nya isländska postanstalterna innehåller ingenting om de tidigare danska stämplarna, och alltså inte heller något förbud mot deras användning, vilket man kanske kunnat vänta sig. "Medgivande genom tystnad" kan härigenom föreligga. Användningen av "danska och utländska frimärken" förbjöds däremot uttryckligen (min bok s. 41).

Sammanfattningsvis är min uppfattning denna: I avsaknad av uttryckligt förbud mot användandet av de danska stämplarna har man bara fortsatt att använda dem emellanåt när det varit lämpligt. Jag kan icke instämma i Walther Fengers omdöme att de använts olagligt." (Slut på Sir Athelstans inlägg.)

Vi mottar gärna ytterligare debattinlägg.

Varning för
halverade fri-
märken, stämp-
lade R-vik
1912

Den 25 juli 1912 besöktes Reykjavík av ett kryssningsfartyg, ute på "Polarfahrt". Det var s/s Grosser Kurfürst, tillhörande rederiet Norddeutscher Lloyd. Ombord fanns en tysk filatelist av det påhittigare slaget - "fiffig" som man säger särskilt i Finland. Han visste att äkta halverade frimärken - uppkomna genom att man löst en brist på märken i en valör genom att ituklippa märken av en dubbelt så hög valör - var värdefulla på brev, och nu ville han försöka åstadkomma en sådan filatelistisk raritet, helst flera.

Vi känner nu tre exemplar av vad han lyckades "fabricera". Alla objekten är adresserade till samma person i Heidelberg, alla har ett lodrätt halverat isländsktärke, och i samtliga fall sitter över dessa och övriga märken en äkta Reykjavíksstämpel daterad 25 juli 1912.

Ett av dessa objekt fick vi kännedom om i somras genom vår medlem i Chicago, Ronald B. Collin, som sände en fotokopia av adressidan på ett vykort, tillverkat i Tyskland för rederiets räkning. Kortet är frankerat med följande märken:

1 eyr Två kungar
4 aur Silhuett
6 aur "
+ ett halverat 10 aur Silhuett.

Redan kortets frankering gör ju en misstänksam. Rätt porto var 10 aurar, icke 16 aurar. Och varför skulle man klippa itu ett 10 aur för att markera 5 aur, när det fanns märken för 1 eyr och 4 aur, vilket själva kortet visar?

Emellertid skulle vi väl knappast ha kunnat ge Ronald Collin något definitivt utlåtande, om det inte varit så att vi redan 1976 sett två liknande objekt. Då sände nämligen Arno Debo i München till oss två helsaker (postkort), som båda var tilläggsfrankerade med halverade 20-aur-märken. Och, som sagt, med samma adressat som på Ronalds kort. På åtminstone det ena av dessa postkort fanns i texten ungefär följande: "Skriver detta på Reykjavíks postkontor strax före stängningsdags och 20-aur-märkena är slut i kassan, så att 20 aur märken halveras för att täcka behovet av 10 aur märken." (Han skulle givetvis ha skrivit 10 aur och inte 20 aur på första stället i denna mening.) Båda dessa kort var också överfrankerade. Ronalds kort visar ju nu, att det fanns 10 aur-märken att få. Vårt utlåtande till Arno Debo 1976 var givetvis att dessa kort var "fabrikat". Mannen har tydligen besökt Reykjavíks postkontor, köpt frimärken och helsaker, klippt itu några märken, lyckats få äkta stämpel på korten trots detta och antagligen tagit med korten själv därifrån.

Hur många kort eller brev av detta slag som åstadkoms vet vi förstås inte. I varje fall varnar vi här för dessa saker, som naturligtvis inte har något värde. Observera att de kan även dyka upp som klipp (utan den avslöjande Heidelbergadressen).

Isländsk
kilovara

Stellan Asklunds redovisning av innehållet av ett paket (250 g) isländsk kilovara är ju ett stående inslag i våra rapporter på hösten. Vi har som vanligt fått hans rapport, för vilken vi bugar och tackar. I år gäller det årgång 1983 av kilovaran, och Stellan har räknat priserna efter Facit 1984. I år har han gått igenom två paket och redovisar dem var för sig. De bägge paketen råkar dock vara så likartade till innehåll och värde, att vi här presenterar genomsnittssiffrorna, som alltså avser ett paket.

Vi får då följande sammandrag:

1. Antal märken: 905 + 28 trasiga.
2. Antal olika märken: 50 st.
3. Äldsta märke: Facit 464 (Norden 1969, 10 kr)
4. Nyaste märke: Facit 572 (Målning 1978, 1000 kr)
5. Märke med högsta katalogvärde: Facit 572 (jfr ovan) med katalogvärdet 25 sv.kr. (fanns 13 st i ena paketet, saknades i det andra).
6. Största antal märken av en sort: Facit 497 Herdubreid, 301 st.
7. Totalt katalogvärde 4.558 kr (lustigt nog exakt lika för båda paketen).

Stellan Asklund påpekar att det höga katalogvärdet beror på att hela 75 % av märkena i paketen är prissatta i Facit till 4:-/st. eller högre pris.

För egen del vågar vi ännu en gång säga - för vilken gång i ordningen vet vi knappast - att Facits prissättning av vissa moderna stämplade märken är ganska orealistisk. Vår gamla käpphäst är just Herdubreid (en tredjedel av hela antalet märken i Stellans skörd i år), som med en av de större upplagorna i isländsk frimärkshistoria fortfarande noteras i 4:-/st stämplad.

Den gåtfulla
stämpeln
BERUFJORD

Som framgår även av en annan artikel i denna rapport hade Island, innan landet 1873 fick eget postverk och egna frimärken, under tre år några postanstalter hörande till danska postverket. Fr.o.m. 1870 fanns sådan dansk postexpedition (isl. póstafréidsla) inrättad i Reykjavík och Seydisfjörður. Den senare platsen var och är en större ort på Islands ostkust och valet av denna plats sammanhänge med att postbåtarna från Danmark via bl.a. Tórshavn (Färöarna) till R-vík avsågs anlöpa Seydisfjörður.

För makulering av frimärken tilldelades R-vík och Seydisfjörður danska nummerstämplarna 236 resp. 237. För påstämpling av avgående post på kuvertens framsida, men icke på frimärkena, och av ankommande post på kuvertens baksida fick R-vík namn- och datumstämpel (Facits typ A) med siffror i antikva och bokstäver i grotesk. Allt talar för att Seydisfjörður också fick en "A-stämpel", i så fall troligen stavad SEYDISFJORD, men denna har ännu icke påträffats, medan däremot 237 är känd i några enstaka exemplar både på danska och isländska märken.

Under 1871 anlöttes Seydisfjörður inte av någon postbåt, och för 1872 bestämdes att dessa fartyg i stället skulle gå in till Djúpivogur i Berufjörður, som ligger mera sydligt på ostkusten. Detta skulle medföra en förkortning av fartygens resor. En postexpedition fanns därför i Djúpivogur från april 1872.

Fram till sommaren 1971 var intet känt om huruvida Djúpivogur 1872 fick någon stämpel. Då upptäckte Jón Adalsteinn Jónsson under sina forskningar för den blivande Jónsbók i Islands Riksarkiv ett antal där förvarade brev som under 1872 blivit obeställbara, och på två av dessa fann han på kuvertens baksida avtryck av en namn- och datumstämpel av "A-typen": BERUFJORD. J.A.J. har närmare beskrivit upptäckten i isländska tidskriften Safnarabladid, december 1971.

Båda breven var till en herr J. Sturlason "på skeppet Theodor, Berufjord", avsända och avstämplade København 8/8 1872, stämplade BERUFJORD 24/8 (utan årtal liksom R-víks stämpel), returnerade till København, där de stämplats 14/9, varefter de sänts till R-vík, som slog på sin A-stämpel den 10/10.

Genom denna upptäckt blev det sålunda med full säkerhet belagt att Djúpivogur vid Berufjördur fått denna BERUFJORD-stämpel och använt den 1872. Vi har också, i J.A.J:s artikel 1971, en fullständig avbildning av stämpeln, och vi vet att den hade samma diameter, 22 mm, som R-víks A-stämpel. Det är ännu oklart, hur postexpeditionen vid Berufjördur makulerade frimärken år 1872. En möjlighet, som anges i Jónsbók, är att nummerstämpeln 237 flyttades till Djúpivogur 1872. Till dess, om någonsin, ett helt brev med "237" och avsänt 1872 kommer fram lär frågan bli obesvarad.

Detta är den ena gåtan kring BERUFJORD. Den andra sammanhänger med att stämpeln BERUFJORD under det senaste decenniet - sedan stämpelns ursprungliga existens blivit känd - dykt upp på några få, betydligt senare frimärken. Denna artikel är närmast föranledd av den senare upptäckten.

I slutet av 1982 sände Sir Athelstan Carøe till oss i Stockholm ett stämplat vackert par av 40 aur lila fintandat, 1. tryckupplagan (1882), med frågan: vilken stämpel anser ni detta vara? Stämpeln var en tydlig A-stämpel med datum (12/7) i antikva och bokstäver i grotesk. Synliga bokstäver var JORD och bokstaven framför J skulle ha stått rakt över datumet, dvs. namnet borde ha 9 bokstäver. BERUFJORD var alltså det givna svaret, och till detta resultat hade givetvis Sir Athelstan redan kommit. Han berättar att han upptäckt stämpeln på paret i en illustrerad offert från Stanley Gibbons, vari inget angivits om att stämpeln skulle vara märkvärdig. Detta ger ett stöd för att det icke rör sig om en modern förfalskning eller modern avstämpling med den äkta BERUFJORD-stämpeln i olaga händer. I så fall skulle nämligen just stämpeln varit försäljningsargumentet.

Tidigare är minst två andra märken med BERUFJORD-stämpeln kända. De två som är oss bekanta har tidigare betraktats med viss misstänksamhet, eftersom de är Í GILDI-märken.

a) Det ena är beskrivet och avbildat av Bryan Whipple i hans (numera tyvärr nedlagda) tidskrift Iceland Philatelic Journal 1978. Det är ett 20 aur Í GILDI tjänstemärke (Facit Tj. 25), och av stämpeln är bokstäverna BERU synliga.

b) Det andra är ett 3 aur Í GILDI (Facit 48 eller 49) som såldes cirka 1977 på en svensk auktion. Vi har tyvärr ingen bild av detta, men erinrar oss att det i vart fall inte var fråga om någon lyxavstämpling med hela namnet synligt. Märket såldes med engelsk attest (inte utfärdad av Sir Athelstan) och köptes av en svensk samlare.

Hur skall nu dessa sena avstämplingar förklaras? I och för sig finns det en enkel förklaring, nämligen att BERUFJORD-stämpeln blev kvarliggande i Djúpivogur. Där inrättades en isländsk póstafigreidsla 1.1.1873 och man fick en B-stämpel, som användes i närmare 40 år. Men detta hindrar inte, att man någon gång kan ha använt den gamla stämpeln, när detta varit lägligt (jfr. vad som hände i R-vík) eller - vilket kan vara mera troligt i fallen med Í GILDI-märkena - på önskan av en filatelist.

Sir Athelstans 40-aur-par tyder på att i vart fall inte alla exemplaren är förfalskningar eller sena avstämplingar med en olaga åtkommen originalstämpel. Finns det flera exemplar än de här

beskrivna, skulle vi säkrare kunna bedöma, om någon risk för sådant fiffel förekommer. Därför vill vi nu uppmana alla som känner till ytterligare märken med BERUFJORD att ge oss upplysningar därom och helst också avbildningar av märket. Vem vet, kanske lönar det sig för Dig att gå igenom Din samling och dubletter? Kanske har Du också en BERUFJORD - värd en massa pengar - utan att veta om det?

Resultatlista från Föreningen Islandssamlarnas
auktion den 28 april 1983

Objekt ej listade nedan blev ej sålda.

<u>Objekt</u> <u>nummer</u>	<u>Uppnått</u> <u>pris</u>	<u>Objekt</u> <u>nummer</u>	<u>Uppnått</u> <u>pris</u>	<u>Objekt</u> <u>nummer</u>	<u>Uppnått</u> <u>pris</u>
7	750	189	300	271	100
14	1.250	191	200	272	75
16a	275	193	875	273	200
20	110	195	125	275	60
34	475	198	125	276	30
35	250	201	50	278	125
50	400	202	120	279	160
52	130	203	120	288	125
55	115	206	100	289	310
61	110	208	100	295	15
89	225	209	400	301	35
101	90	211	100	302	350
106	50	217	110	303	300
115	750	220	30	311	500
116	1.200	231	175	314	45
125	160	234	185	315	350
131	175	236	110	331	160
146	180	238	110	333	400
150	150	239	60	340	50
153	225	244	50	342	90
154	225	246	175	345	50
159	170	256	135	349	50
167	75	258	100	353	50
168	150	261	300	362	Utgick
181	150	262	50	363	260
183	225	263	85	364	50
184	325	268	80	365	300
187	225	270	110	367	50

Total försäljningssumma 17.285 kr